

бярозка №2

№2/2021 (1113)

ISSN 0320-7579

Свет — гэта кніга. І хто не вандраваў па ім — прачы-
таў у ёй толькі адну старонку

Аўрэлій Аўгусцін

Ісландская сага

Частка 1

Ледзяная выспа, або што ў ёй такога незвычайнага

Яўген Папакуль

Аўтар ілюстрацый: Маргарыта Латышкевіч

1. Амерыка і малако. А прычым тут вікінгі?

За тысячы кіламетраў ад Скандынавіі сярод халодных хваляў акіянаў ляжыць Ледзяная выспа. Ну як ледзяная — калі прыехаць у Ісландыю ўвесну ці ўвосень, яна хутчэй нагадвае Мордар. Уявіце сабе: шалёны вецер, спрэс вулканічныя палі, дзікі смурод тухлых яек праз высокую геалагічную актыўнасць і, як вынік, выкіды серавадароду. І гэты «водар» будзе суправаджаць вас амаль паўсюль, бо нават вада з крана пахне менавіта так. Дадамо да гэтага яшчэ адсутнасць лясоў, жудаснай якасці глебу, на якой мала што хоча расці, неасабліва разнастайны жывёльны свет. Райскім месцам дакладна не назавеш. Аднак людзі там жывуць. Няшмат, усяго 350 тысяч чалавек, што меней за насельніцтва Віцебска.

Але гэта надзвычай шчаслівы народ з неймаверна крутой гісторыяй. Давайце ж разбірацца, як так атрымалася.

Калі пачынаеш распавядаць пра Ісландыю, само сабою напрошваецца слова «САМЫ». Адназначна, першыя ісландцы былі аднымі з найлепшых **мараходаў**. Бо менавіта яны першымі з еўрапейцаў наведаль Грэнландыю і Паўночную Амерыку, прычым зрабілі гэта чальцы адной сям'і: Эйрык Руды і ягоны сын Лейф

Шчаслівы. З Грэнландыяй спрацаваў вельмі ўдалы рэкламны ход: Эйрык, які назваў яе Зялёнай зямлёй, завабіў туды перасяленцаў, хаця зеляніны там яшчэ меней, чым у Ісландыі. А вось з Амерыкай зусім не зраслося: там вікінгі пасварыліся з карэнным насельніцтвам, проста пачаставаўшы іх малаком. А **скрэлінгі** (так жыхары поўначы называлі індзейцаў), чые страўнікі не былі звыклыя да такіх прысмакаў, тым малаком патруціліся, падумалі, што іх такім чынам хацелі забіць, ну й давай з прыхаднямі біцца. Не атрымалася, карацей, у вікінгаў засяліць Амерыку, таму ўсе лаўры неабгрунтавана дасталіся Калумбу.

Старажытныя ісландцы някепска ўмелі падарожнічаць і па сушы. Адзін з іх — Торвальд Кодрансан, ці Торвальд Вандроўнік — дык і наогул у 986 годзе дабраўся да Полацка і стаў самым першым хрысціянскім **місіянерам** на тэрыторыі Беларусі. Ён і манастыр тут заснаваў, які, на жаль, не захаваўся, але гэта ўжо зусім іншая гісторыя.

- **А якую назву вы далі б Ісландыі, калі б былі вікінгам-першаадкрывальнікам?**
- **Чаму Эйрык меў мянушку Руды — зразумела, а чаму ж гэта Лейф такі Шчаслівы?**

2. Talar þú íslensku?

Мова тых старажытных мараходаў — ісландская — між іншым, адна з самых складаных еўрапейскіх. Цікавостка ў тым, што яна амаль не змянілася за тысячу гадоў і любы сучасны ісландзец можа без асаблівых цяжкасцяў чытаць манускрыпты XIII стагоддзя. Самі ісландцы іранізуюць: гэта не таму, што яны так заўзята захоўваюць чысціню мовы, а проста яны не эвалюцыянавалі. Жартачкі, канечне. Проста жыхары Ісландыі даволі ваража ставяцца да запазычаннаў. Таму інтэрнацыянальная лексіка ў ісландскай мове амаль адсутнічае. Дык як жа тады назваць, напрыклад, камп'ютар ці смартфон? На дапамогу прыходзіць фантазія! Таму камп'ютар па-ісландску называецца *tölva*, тобок *прарочыца*, *якая робіць разлікі*, а смартфон — *snjallsími*, *разумны тэлефон*, хаця само слова *sími* — чароўная вяроўка, пры дапамозе якой у сагах героі гутарылі паміж сабою. Някепска, праўда?

Ды і сам ісландскі алфавіт у некаторым сэнсе — таксама САМЫ. Так, напрыклад, захавалася літара-руна

торн þ, ад якой у свой час адмовіліся ангельцы, а цяпер пакутуюць, бясконца пішучы *th*. Ісландцы — красаўцы!

У ісландцаў бадай што самая цікавая сістэма імёнаў у Еўропе. Справа ў тым, што ў Ісландыі заканадаўча забароненыя прозвішчы. Іх няма. Абсалютна. Зусім. Таму ва ўсіх жыхароў выспы (за вельмі рэдкім выключэннем замежнікаў) ёсць толькі імя і нешта кшталту імені па бацьку. Чаму кшталту? Усё проста: часам маці па ўласным жаданні ці па нейкіх прычынах назло тату можа даць дзіцёнку матронім — імя па маці. Так, вядомага ісландскага футбаліста завуць *Heiðar Helguson* — *Хейдар сын Хельгі* — ну а чаму б і не!

Хаця часцей ісландцы *сыны (son)* ці *дочки (dóttir)* менавіта сваіх татаў: *Baldur Ragnarsson, Björk Guðmundsdóttir*.

І як ісландцы не блытаюцца ў імёнах, спытаеце? Блытаюцца, яшчэ як. А каб не атрымалася пікантнай сітуацыі, калі хлопец з дзяўчынай пачынаюць стасункі, ёсць адмысловы дадатак да разумнай чароўнай вяроўкі, які падкажа, ці не з'яўляюцца закаханымі раднёй. Таму ў Ісландыі за амурныя справы адказвае бяздушная машына.

- Якія ўласныя варыянты для словаў «камп'ютар» і «смартфон» вы прапанавалі б на беларускай мове, каб не ўжываць запазычанні?
- Як вашае імя гучала б, калі б вы жылі ў Ісландыі?

3. Дык адкуль жа шчасцю ўзяцца?

Яшчэ ў Ісландыі самы стары парламент у свеце (працуе ажно з 930 года!), а некаторыя законы на тэрыторыі краіны дзейнічаюць з X стагоддзя і па цяперашні час — ну вось нельга завозіць на тэрыторыю Ісландыі неісландскіх коней, і ўсё тут.

Таксама гэта адна з самых **драгіх** еўрапейскіх краін, дзе за салатку з курыцай у далёка не самым фешэнебельным рэстаране давязецца адслюнявіць каля ста беларускіх рублёў — на жаль ці на шчасце, беларускія рублі ў вас ніхто ў Рэйк'явіку не прыме.

І вось тут узнікае не проста пытанне, а самы сапраўдны крык душы: «Ісландцы, чаму вы такія шчаслівыя?» Бо амаль штогод у розных рэйтынгах Ісландыя займае калі не першае месца, дык як мінімум уваходзіць у пяцёрку самых шчаслівых краін планеты.

Прырода! О так: суровая, дзікая «мордарская» прырода. Бо давайце шчыра: ну не ўсе любяць спёку і турэцкія ці егіпецкія пляжы. А ісландская прырода насамрэч унікальная. Дзе яшчэ за адзін дзень можна ўбачыць горы з заснежанымі вяршынямі, велічныя вадаспады, гейзеры на любы густ, бялюткія ледавікі, чорныя пляжы, а пад самы вечар яшчэ і паспець залезці ў жарало вулкана? Толькі ў Ісландыі. І ахвочых убачыць усё гэтае хараство процьма! Бо часам, каб зрабіць здымак, даводзіцца некалькі хвілін чакаць, пакуль сыдзе непрыстойна гуч-

ны і шматлюдны натоўп усюдысных кітайскіх турыстаў.

Ізаляванасць. Адасобленае жыццё на выспе пасярод акіяна дае адчуванне ўпэўненасці, бяспекі і спакою. Ісландцы нікуды не спяшаюцца. А навошта? Адзін з любімых выказаў у ісландцаў *þetta reddast* (усё будзе чотка) выдатна перадае менталітэт народу. Згубіў ключы ад новенькага ламбаргіні — *þetta reddast*. Стаў босай нагой на ржавы цвік — *þetta reddast*. Знянацку падпаліў будынак ратушы ў Рэйк'явіку — *þetta reddast*. Дзякуючы такой філасофіі нашчадкі вікінгаў болей часу прысвячаюць сабе і свайму ў тым ліку творчаму развіццю. Таму сярод ісландцаў вельмі шмат музыкаў і пісьменнікаў. Прычым найлепшымі літаратарамі ісландцы былі і тысячы гадоў таму. Напрыклад, у Нарвегіі нарвежскія скальды заўжды лічыліся не тру, а ісландскія — тру.

Але пра гэта раскажа наступная сага.

- Якія прыродныя цікавосткі вы параілі б ісландскім турыстам, калі б яны прыехалі ў Беларусь?
- А які дэвіз вы прапанавалі б беларусам?

Скандынаўскія міфы

па-беларуску

Калі нам прапанавалі надрукаваць тэкст пра Ісландыю, мы здзівіліся. Калі ж мы даведаліся, што аўтар тэксту *Яўген Папакуль* перакладае старажытныя мастацкія тэксты са шведскай і старажытнаісландскай на беларускую мову...
Натуральна, мы не здолелі прайсці міма і распыталі спадара Яўгена пра яго ўнікальную працу.

Перадгісторыя

— Што падштурхнула Вас да працы з мовамі, мастацкімі тэкстамі, міфалогіяй? Мабыць, яшчэ ў дзяцінстве? Ці ўсё атрымалася ў жыцці нечакана?

— Увогуле размаўляць я пачаў раней, чым хадзіць. Магчыма, так я адразу даў зразумець, што гумантарый, а не тэхнар. Дзякую бацькам, што аддалі мяне ў школу з паглыбленым вывучэннем замежных моў, дый мовы мяне заўжды цікавілі болей за дакладныя навукі, хаця ў свой час я ўдзельнічаў не толькі ў алімпіядах па беларускай мове, але і па геаграфіі. Адтуль, верагодна, мая прага да падарожжаў. Пасля школы ў мяне не ўзнікала аніякіх пытанняў наконт таго, на якую спецыяльнасць паступаць: «Англійская мова. Нямецкая мова» ў Полацкім дзяржаўным універсітэце. А вось да літаратуры і мастацкіх тэкстаў я прыйшоў толькі ў магістратуры, бо хацеў працягнуць навучанне ў альма-матар, і паміж педагогікай і літаратура-

знаўствам без ваганняў выбраў другі варыянт. І гэта, як мне падаецца, быў правільны выбар.

Як усё закруцілася

— У 2011 годзе Вы трапілі на летнія курсы шведскай мовы ў самой Швецыі. Як гэта атрымалася? Дагэтуль Вы ўжо захапляліся Скандынавіяй ці зацікавіліся толькі пазней?

— У канцы чацвёртага курса на нейкай лекцыі па партах пусцілі аркуш з табліцай, дзе трэба было запісацца на электыў (дысцыпліну на выбар) на наступны год. Прапаноўвалі чатыры варыянты: тры звязаныя з ангельскай мовай, а чацвёртым варыянтам была шведская мова. На той час я пра яе не ведаў абсалютна нічога, дый асабліва і не цікавіўся, але аўтарытэт выклад-

чыка — Вольгі Іванаўны Любецкай — адыграў сваю ролю. Таму я запісаўся на шведскую мову. Гэта было складана, бо на пятым курсе болей думаеш пра дыплом, дзяржаўныя іспыты і размеркаванне. Але я падаўся на праграму акадэмічнага абмену і выйграў месца на летніх курсах у вышэйшай народнай школе Ольста.

Наогул гэта быў мой першы выезд за мяжу, і сказаць, што ў мяне быў культурны шок, — не сказаць нічога. Швецыя ўразіла тым, што гэта быццам бы іншая планета. Ва ўсім. У стаўленні людзей адно да аднаго, да прыроды, да праблем. Шведы ніколі нікуды не спяшаюцца, яны жывуць у асалоду. Нам такога стаўлення вельмі бракуе.

— Пасля першай паездкі Вы зноў трапілі на летнія курсы шведскай у 2015 годзе, а ў наступным годзе ўжо скончылі курсы для выкладчыкаў шведскай мовы, літаратуры і культуры ў вышэйшай народнай школе Більстромска. Як Вы прайшлі такі выдатны шлях?

— У 2012 годзе Вольга Іванаўна звольнілася з універсітэта, а таму кіраўніцтву давялося тэрмінова шукаць выкладчыка шведскай мовы. Зразумелая справа, што такія людзі пад кожным хмызом не валяюцца, таму выкладаць прапанавалі мне. Я на той час працаваў у наваполацкім корпусе, але марыў вярнуцца ў родныя езуіцкія сцены. Хаця выкладаць трэцюю для сябе замежную мову, правучыўшы яе толькі пяць месяцаў — шчыра скажу, я вельмі хваляваўся. Але гэта стала выдатным стымулам далей вучыць яе самому і ўдасканальваць веды. Таму я ўдзельнічаў ва ўсіх магчымых праграмах, каб павучыцца ў Швецыі яшчэ. Напрыклад, у 2015 годзе я скончыў курсы шведскай літаратуры ў Малюнгу, што вельмі прыдалося мне для маёй кандыдацкай дысертацыі. Курсы для выкладчыкаў былі таксама надзвычай карыснымі.

Ад старажытнай Ісландыі да сучаснай Беларусі

— У 2017 годзе на старонках часопіса «Маладосць» выйшлі ў друк некалькі твораў, перакладзеных Вамі са шведскай мовы. Як з'явілася ідэя зрабіць мастацкі пераклад? Чаму абралі менавіта гэтыя творы?

— Мне вельмі падабалася песня шведскага гурта Garmarna «Herr Holger». І неяк само сабою, без нейкіх намераў, захацелася яе перакласці на беларускую мову. Насамрэч гэтая песня — балада, я менавіта па баладах і пісаў дысертацыю. Так праз нейкі час перакладаў розных шведскіх балад назбіралася каля дзэсяці. Але яны так і засталіся б у якасці дадатку да дысертацыі, калі б чароўная Маргарыта Латышкевіч, тагачасны рэдактар часопіса «Маладосць», не прачытала маю дысертацыю і не прапанавала мне на-

друкаваць пераклады. Так я пачаў не толькі займацца мастацкім перакладам, але і рабіць гэта не ў стол.

— У 2020 годзе ў «Малодосці» з’явіўся Ваш пераклад знакамітага паэтычнага твора старажытнай скандынаўскай літаратуры «Прароцтва вэльвы». Чым цікавы гэты тэкст?

— «Прароцтва вэльвы» — гэта гісторыя свету ад яго стварэння да пагібелі і перараджэння ў сціслай форме. Таму паэму адназначна варта пачытаць, каб паглядзець, як гэтыя фундаментальныя тэмы апісваліся старажытнымі скандынавамі.

— Пераклад «Прароцтва вэльвы» са старажытнаісландскай мовы! Як жа гэтая мова і культура з’явіліся ў Вашым жыцці?

— Не апошнюю ролю ў гэтым адыграла паездка ў Ісландыю ў 2018 годзе, якая пакінула ў маім жыцці незабыўны след.

А ў снежні 2019 года я набыў у Стакгольме шведскі пераклад «Паэтычнай Эды» прафесара Лаша Лёнрота. У адрозненне ад рускамоўнага перакладу А. Корсуна, шведскі варыянт мяне ўразіў настолькі, што ізноў само сабою (ці мо’ па задуме Одзіна) узнікла жаданне перакласці першую паэму зборніка — «Прароцтва вэльвы». Калі я паглядзеў арыгінальны тэкст на старажытнаісландскай, то ўсвядоміў, што шмат чаго разумею без слоўніка. Так я і пачаў працаваць з гэтай мовай, паступова ўдасканальваючыся.

— Здаецца, зусім нядаўна вы скончылі працу над перакладам першага тома «Паэтычнай Эды». Якой будучыні Вы хочаце для праекта?

— Найперш трэба вырашыць самае складанае пытанне — як выдаць кнігу, бо ў цяперашніх умовах, калі не працуе краўдфандынг, гэта зрабіць

вельмі складана. Але я веру, што ўсё атрымаецца.

Старажытнаісландская літаратура вельмі спецыфічная, таму яе аматараў значна меней, чым хацелася б. Але водгукі на маю працу станоўчыя, спадзяюся, атрымаецца зацікавіць значна большае чытацкае кола. Зацікавіць гэты зборнік можа ўсіх аматараў скандынаўскай міфалогіі і скандынаўшчыны ў цэлым без выключэння.

— Нарэшце, якія планы на будучыню?

— Пакуль вырашаюцца пытанні з друкам «Песень пра багоў», я адначасова працую над дзвюма наступнымі кнігамі: другім томам «Паэтычнай Эды» («Песнямі пра герояў») і падручнікам для скальдаў XIII стагоддзя — «Эдай» Сноры Стурлусана. Таму планаў багата. А ў маркотных умовах пандэміі мець заняткаў, які цябе цалкам займаюць і не даюць часу сумаваць, — гэта неверагодна крута.

— Як вы лічыце, што дапамагае вам заставацца зацікаўленым сваёй працай і не губляць натхненне?

— З падлеткавага ўзросту мара маёй нявесты — пачытаць «Эду» па-беларуску. Таму згубіць натхненне і працаздольнасць я проста не маю права.

Валянціна Красоўская

Сёння я бягу з ваўкамі

Мультфільмы *Cartoon Saloon* часта параўноўваюць з працамі вядомай японскай студыі *Ghibli* з-за таго, што ў іх таксама абстрактнасць і спрошчанасць даюць разгуляцца фантазіі глядача.

У снежні на Apple TV+ выйшаў поўнаметражны мультфільм Тома Мура і Роса Сцюарта «Легенда пра ваўкоў» («Wolfwalkers»). Мультфільм адразу ж трапіў у разнастайныя кінарэйтынгі, многія рэцэнзійні называюць яго «найлепшым, што выйшла ў 2020 годзе». Але вы, магчыма, ніколі не чулі пра маленькую ірландскую студию Cartoon Saloon і не разумеете, адкуль такая ўвага да намяяванага ўручную мультфільма з малюсенькім бюджэтам. Што ж, калі вы любіце мультыплікацыю, то проста абавязаны пра іх даведацца.

Гісторыя студыі Cartoon Saloon пачалася з мультфільма «Таямніца Келза». Ён быў у вытворчасці цэлых восем гадоў і, калі нарэшце выйшаў на экраны ў 2009 годзе, не здабыў імгненнага поспеху — людзі адвыклі ад аўтарскіх работ у кінатэатрах. Але

на пачатку 2010-га «Таямніцу Келза» раптоўна намінавалі на прэмію Оскар. І крытыкаў, і глядачоў уразілі зачаравальная 2D-анімацыя, унікальны стыль, сюжэт, заснаваны на гісторыі і легендах Ірландыі, нарэшце, кранальная шчырасць гісторыі. У 2014 годзе студыя выпусціла другі фільм «Песня мора», у 2017 выйшла «Здабытчыца», і яны абодва таксама патрапілі ў намінацыі на Оскар як лепшыя анімацыйныя фільмы. Супадзенне? Не думаю! Так незалежная студыя Cartoon Saloon з маленькага ірландскага гарадка стала вядомай амаатарам аўтарскіх мультфільмаў ва ўсім свеце.

У 2018 годзе стала вядома, што сервіс Apple TV+ выкупіў правы на новую працу Cartoon Saloon «Легенда пра ваўкоў». Як можна здагадацца, пасля папярэдніх работ спадзяванні прыхільнікаў студыі былі першапачаткова высокія. І для многіх яны злішчам апраўдаліся! Хоць некаторыя атрымалі не зусім тое, чаго чакалі. Ці прыйдзеца вам даспадобы «Легенда пра ваўкоў»?

Ірландыя, 1650 год. Наўкол горада Кілкэні ідзе высечка лесу для пашырэння пашы. Але ваўкі, якія жывуць у старажытным лесе, зусім не радыя ўмяшанню людзей. Таму Лорд-пратэктар выклікае з Англіі вядомага паляўнічага на ваўкоў Біла Гудфелау, каб раз і назаўжды разабрацца з зубастай праблемай. Праўда, ходзіць чутка, што ў лесе жывуць не толькі простыя ваўкі, але і чароўны народ ваўкалакаў (англ. Wolfwalkers — па аналогіі са sleeperwalkers). Днём яны ходзяць у чалавечым абліччы, а ноччу іх душа трапляе ў цела ваўка. Таксама яны валодаюць дарам вылячэння, і ўсе звычайныя ваўкі беспярэчна ім падпарадкоўваюцца. Але гэта толькі казка, вядома.

Сёння свет анімацыі ў асноўным асацыюецца з брэндамі, а не з людзьмі: змест карцін вызначаецца статыстыкай запытаў аўдыторыі і ідэалогіяй, а рэжысёры і аніматары падбіраюцца студыяй. Але ў працах Cartoon Saloon відаць пастаянства аўтарскага почырку. Усё таму, што Том Мур, стужаснавальнік Cartoon Saloon і адзін з рэжысёраў і прадзюсараў усіх фільмаў, — творца, а не выканаўца ў сваіх працах. Ён гарыць агульнай ідэяй і займаецца распрацоўкай фільма абсалютна на ўсіх этапах.

Разам з паляўнічым у Кілкэні прыязджае яго дачка Робін. Яна марыць хадзіць на паляванне разам з бацькам, імчацца па лесе, сустракаючы небяспеку тварам да твару. Але Біл не падзяляе яе энтузіязму: у лесе дзецям небяспечна, а Робін павінна займацца хатнімі справамі. Вядома, ёй гэта не даспадобы. Нягледзячы на забарону бацькі, Робін выбіраецца за гарадскія сцены. У лесе яна сустракаецца з дзіўнай дзяўчынкай Меб, якая сцвярджае, што яна ваўкалак. Дзіўная сустрэча становіцца пачаткам вялікіх змен.

У аснове сюжэта ляжаць легенды і гісторыя Ірландыі. У XVII стагоддзі Англія акупіравала Ірландыю, і прызначаны лордам-пратэктарам (па факце, кіраўніком краіны) Олівер Кромвель жорстка пераследваў іншадумства, а разам з тым і старажытныя ірландскія звычаі і вераванні. Кромвель распачаў кампанію па знішчэнні ваўкоў у Ірландыі на пад-

ставе таго, што яны пагражалі развіццю сельскай гаспадаркі, хоць самі Ірландцы жылі ў гармоніі з гэтымі жывёламі. Хоць і небяспечныя, ваўкі лічыліся ахоўнікамі тэрыторыі, часам нават абаронцамі, і засталіся ў мностве гісторый з ірландскай міфалогіі.

Ваўкалакі ў сюжэце заснаваныя на легендах пра пярэваратняў з Асрайге. Адна з гісторый распавядае, што калі Святы Патрык прапаведаваў хрысціянства, адзін клан супрацьстаяў яму гаражэй за ўсе іншыя, і калі ён прыйшоў прапаведаваць на месца іх сходаў, у пратэст яны сталі выць на яго як ваўкі. Св. Патрык узмаліўся, каб Бог пакараў клан, і пасля гэтага ўсе члены клана сталі час ад часу ператварацца ў ваўкоў і блукаць па лесе, захоўваючы чалавечы розум. Дзіўнае пакаранне, праўда? У іншай гісторыі апісваюцца людзі, здольныя ператва-

рацца ў ваўкоў, пакідаючы свае чалавечыя целы, якія пры гэтым застаюцца прыступнымі.

«Легенда пра ваўкоў» напоўнена пастаянным сутыкненнем супрацьлегласцяў. Праз барацьбу адзін з адным супрацьлегласці раскрываюцца, паказваюць сябе максімальна ярка і змешваюцца. Самае яўнае супрацьстаянне адбываецца паміж строгім, вуглаватым, правільным горадам і свабодным, плаўным, дзікім лесам. Горад, у першую чаргу ў асобе бацькі і Лорда-пратэктара, спрабуе стрымаць Робін, перарабіць яе характар пад свае патрабаванні — быць паслухмянай і карыснай, нікуды не лезці. Ваўкоў Робін спачатку лічыць ворагамі, але калі сутыкаецца з Меб, то разумее, што ў яе значна больш агульнага з ляснымі жыхарамі, чым з горадам. Меб — увасабленне ляснога свету ва ўсёй красе. Яна робіць усё, што хоча, безумоўна ганарыцца тым, хто яна ёсць, і ні за што не пагодзіцца змяняцца. Робін збліжаецца з гэтым «іншым» светам, за што горад паступова пачынае ціснуць на яе ўсё мацней. Так з'яўляецца асноўны канфлікт.

Выяўляецца ён і ў супрацьстаянні Лорда-пратэктара з ваўкамі. Хоць гэта нібы і ёсць галоўны канфлікт у гісторыі, Лорд-пратэктар вельмі абагульнены як персанаж, яго армія наогул прадстаўлена толькі безаблічнымі паслухмянымі салдатамі, а ваўкі, з якімі ён змагаецца, гэта не канкрэтная зграя, а ў цэлым усё дзікае і непакорлівае, у тым ліку і ваўкалакі, і сам лес. Канфлікт атрымліваецца, з аднаго боку, вельмі неканкрэтны, а з другога — дзякуючы гэтаму ён пранізвае гісторыю на ўсіх узроўнях, і менавіта барацьба двух светаў, а не змаганне з пэўным антаганістам становіцца галоўнай тэмай.

Дарэчы, мінулыя фільмы так і не акупіліся ў пракаце — пры ўсім захваленні глядачоў, зборы заўсёды заставаліся меншымі, чым выдаткаваны бюджэт. Як жа тады студыя дагэтуль існуе? Справа ў тым, што Ірландыя, як Беларусь і некаторыя іншыя краіны, штогод вылучае грошы на стварэнне айчыннага кіно. І на мультыплікацыю адводзіцца не менш, чым на кінафільмы. Нягледзячы на тое, што Cartoon Saloon з'яўляецца незалежнай студыяй, дзяржава не шкадуе спансіраваць іх працу. Дзякуючы гэтаму Том Мур і яго каманда здольныя ва ўсю моц працаваць над сваімі шэдэўрамі.

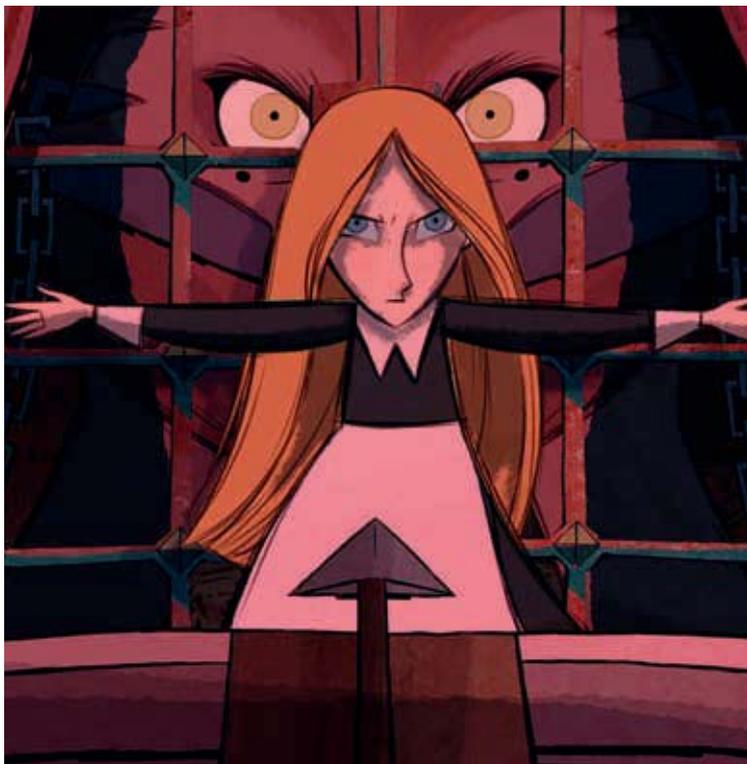
Тое, што лес і горад стаяць як бы па розныя бакі, адлюстравана нават у стылістыцы анімацыі. Увесь горад прамалёваны шматвугольнікамі, а яго героі прамымі шчыльнымі лініямі. Лес жа складаецца з акварэльных хваль і мяккіх і недакладных накідавых ліній. Нават абмалёўка самой Робін, калі яна прымае бок лесу, паступова становіцца ўсё менш строгай і ўсё больш мяккай. А калі пад канец хутка нарастае напружанне, лініі становяцца грубымі і бязладнымі, колеры трывожна-яркімі і рухі — агрэсіўнымі. Мне здаецца, усё гэта ўплывае на эмоцыі пры праглядзе не менш, а то і больш, чым тое дзеянне, што адбываецца на экране. Дзе ўбачыш такую сувязь паміж малюнкам і сюжэтам у якіх-небудзь Дысней або Піксар?

Не меншае значэнне маюць сімвалы, якімі ў «Легендзе пра ваўкоў» напоўнена літаральна ўсё, хоць у рэцэнзіях пра гэта пішуць чамусьці значна радзей. Тут нават не трэба старацца

і вышукваць іх, разбіраць значэнні — вобразы выкарыстоўваюцца досыць часта і прама, каб нават падчас першага прагляду захапіцца за іх і адчуць без адзінага слова паказаныя эмоцыі і жаданні персанажаў.

Напрыклад, калі Робін яшчэ не пасябрала з Меб, яе валасы заўсёды сабраныя ў акуратную касу. Кожны раз, калі бацька кажа ёй слухацца і заставацца ў горадзе, ён нацягвае на яе каптур. Спачатку, прабраўшыся ў лес, яна хаваецца пад капюшонам, але як толькі пачынаецца вяселле, раскудлачаныя косы застаюцца нічым не пакрытыя і ў іх блытаецца лістота. А валасы Меб першапачаткова такія ж дзікія, як яна сама: распушчаныя, доўгія і густыя, з цэлай кучай лістоты ў іх. Калі дзяўчынкі знаходзяць агульную мову, Робін устаўляе ў валасы Меб кветку, нават спрабуе расчасаць іх, хоць і без вялікага поспеху. Калі ж надыходзіць пераломны момант і Робін канчаткова ўстае на бок ваўкалакаў, яна раптам распускае валасы і яны лунаюць гэтак жа вольна, як у Меб.

Пастаянна прысутнічае матыў клеткі. У пачатку Робін зайздросціць свайму ручному сокалу, які можа паляцець, куды захоча. Калі бацька адмаўляецца слухаць Робін і ёй даводзіцца працаваць на кухні, яна выпускае птушку з клеткі і кажа, што хоць бы ён можа быць вольны. А ў другой частцы фільма ў эмацыйныя моманты наўкол персанажаў рэзка зрушваюцца чорныя рамкі, якія душаць з усіх бакоў. Ну, і простая сапраўдная клетка таксама з'явіцца і адыграе значную ролю, вядома.

Ёсць і сімвалічныя паралелі ў асобных сцэнах. Напрыклад, у адзін момант у горадзе пачынаецца дождж, і, як толькі Біл заўважае Робін, ён загадвае ёй ісці ў дом, каб не прамокнуць і не застудзіцца. Яна імгненна слухаецца, можа, нават не заўважаючы загаду. Але ў хуткім часе Робін трапляе ў начны лес, Меб вучыць яе быць ваўком, і, калі пачынаецца дождж, яны шчасліва гуляюць у лужынах, з асалодай падймаюць галовы насустрач кроплям. Такое адчуванне, што Робін вельмі гэтага не хапала — і не проста самога дажджу, а свабоды.

Дарэчы, пра Біла. З самага пачатку мы бачым, што ён моцна любіць сваю дачку, клапаціцца пра яе і жадае ёй толькі лепшага. Але чаму тады ён зусім не слухае яе, не верыць ёй і да апошняга прымае бок жорсткага Лорда-пратэктара? Паляўнічы так упарта працягвае падпарадкоўвацца загадам, што бліжэй да фіналу гэта ўжо фізічна раздражняе. І толькі ў самым канцы ён усё ж здаецца і прызнаецца Робін: яму страшна. Яму проста вельмі страшна страціць сваю дачку. Вельмі страшна спатыкнуцца і зрабіць памылку. Падпарадкоўвацца загадам і быць «правільным» пад абаронай арміі і горада — гэта самы прасты і бяспечны шлях, на якім табе нічога не пагражае. Толькі не заўсёды бяспечны шлях самы правільны, і Біл усё ж такі ўсведамляе гэта ў апошні момант.

Чаму ж некаторыя прыхільнікі Cartoon Saloon атрымалі не тое, чаго чакалі? Быццам бы ўсё на месцы — і выдатная анімацыя, і адсылкі да гісторыі, і добры сюжэт. Справа ў тым, што сюжэт «Легенды пра ваўкоў» у параўнанні з папярэднімі фільмамі апынуўся значна прасцейшым. У «Таямніцы Келза» і «Песні мора» без паглыблення ў Вікіпедыю звычайны глядач так і не зразумее да канца, што ж адбылося і чаму. Гэта надае фільмам дадатковы эффект нечаканасці, такое ты бачыш сапраўды ўпершыню.

«Легенда пра ваўкоў» жа пабудаваная па больш звычайнай схеме, сюжэт не завязаны на чымсьці складаным і незразумелым, недзе можна нават адгадаць, як павернецца гісторыя. Але затое яе можна проста сесці і паглядзець, і не адцягвацца ад перажыванняў на нейкія сэнсавыя галаваломкі. Асабіста для мяне мультфільм запамніўся значна яркавей дзякуючы гэтаму. Можа, «Легенда пра ваўкоў» знойдзе большую папулярнасць сярод шырокай публікі, якая нічога не ведае пра Ірландыю. Таму нельга сказаць, што спрашчэнне сюжэта — гэта дрэнна.

Гледзячы на ўсё гэта, становіцца зразумела, чаму «Легенда пра ваўкоў» спадабалася такой вялікай колькасці гледачоў. У такі цяжкі час, як зараз, што можа быць лепей, чым пражыць прыгожую добрую казку? Шкада, што нельга ў ёй застацца. Але можна паспрабаваць і зноў паглядзець усе чароўныя працы Cartoon Saloon!

Валянціна Красоўская

Прыязджайце ў Асавую!

Пандэмія застала людзей у самых нечаканых месцах, шмат хто на доўгі час аказаўся закладнікам каменных джунгляў. Я сама, калі была на каранціне, вельмі засумавала па вясковых прасторах. Краявіды, знаёмыя з дзяцінства, нават на канікулах не даюць спакою (хаця святы!): рыпучая брамка, падушкі-вушкі, якія трохкутнымі капялюшамі стаяць на ложку, бабуліны пірагі... Родная хата, адным словам. А за вокнамі — лясы, палі і неба з зоркамі. Што ні кажы, а малая радзіма кліча. Заклікаю і я ў падарожжа на маю малую радзіму, у вёску Асавая, каб даведацца, як і чым жыве сялянскі свет і чаму так важна не забывацца пра свае куточки.

Вёска Асавая — маё дзяцінства, скарб успамінаў. Дабрацца туды з Мінска можна на прамым цягніку «Магілёў—Львоў». Дарога няблізкая — пяць гадзін! У дарожную торбу кладу самае патрэбнае: падарункі для сваякоў, кнігу ў дарогу, старэнькі «Зеніт» для фотапалявання: усё ж некаторыя моманты хочацца пакінуць не толькі ва ўспамінах. Вам раю ўзяць рукавіцы, лепш дзве пары! Гэты год песціць нас па-сапраўднаму зімовым надвор'ем. І мне хочацца зляпіць у Асавой снежную бабу. З цягніка выходзім на прыпынку «Відзібор», вось тут і пачынаецца казка. Было б крута, калі б нас сустрэлі знаемыя. Але бачу, вам хочацца прайсціся! Я толькі рада! Пешкі да Асавой можна дайсці за гадзіну, нас чакаюць сем з паловай кіламетраў цудоўнага жыцця заснежанага Палесся.

Вось і паказальнік. Мы ў Асавой! Пра саму вёску можна казаць гадзінамі, і самае цікавае — яе «падвоенае прозвішча». Даўным-даўно жыхары на словах падзялілі веску на дзве «воласці».

Старой Асавой мясцовыя называюць тую частку хутара, якая разраслася ў вёску. Жылі тут у асноўным старыя людзі. Новай Асавой празвалі тыя месцы, якія толькі далучыліся да вёскі. Там сяліліся маладыя сем'і. І хоць зараз людзі і парадкі ўжо не тыя, пазбаўляцца старых звычак не спяшаюцца. На стыку Старой і Новай Асавой стаіць касцёл. Мы вернемся сюды ўвечары, калі ўключачь пражэктары, і палюбуюся сялянскай готыкай.

Новая Асавая на цікавыя месцы багачэйшая. А вось адно з іх! Так, так, становіцца вось сюды, ля брамы парку Перамогі, сфатаграфую на памяць. Пагуляем па алеі, якая заканчваецца манументам. Побач — царква, яе пабудавалі мясцовыя жыхары. О, вы бычыце, а гэта нашы жалезныя арэлі! Адзіны мясцовы атракцыён, асаўская «ладдзя». Яна можа пазмагацца і з каруселлю, што ў парку Чалюскінцаў. Але мой асабісты фаварыт — нашы арэлі, асаўскія. Тут і спецэфекты ў выглядзе скрыгатання жалеза, і ніякіх тармазоў. Толькі саскокваць і чакаць поўнага пры-

пынку. Ды і сваімі двума, для паўнаты адчуванняў стоячы, рэгулюеш хуткасць! Усе без рамнёў бяспекі — рай для аматараў экстрыму. Карацей, дзесяць з дзесяці.

Насупраць арэляў — басейн (ненатуральна вырыты вадаём). Раней там можна было плаваць, і мне пашчасціла. Пазней мясцовыя вырашылі зрабіць з яго вадапой для кароў. Дзеці не журацца: не плаваць, дык рыбы для сваіх катроў налавіць, некалькі вуд зламаць... Узімку на басейне цікавей. Лёд, хакей, лядзянкі! Хочаце пагуляць? Асцярожна, толькі не паслізніцеся!

Даўно так не весялілася. Вы раптам не прагаладаліся? Прапаную заскочыць у мясцовую харчовую краму і набыць чорны хлеб «цаглінку». Гэта ён па форме цэглу нагадвае, а мякіш свежы, скарынка храбусціць. Ды пакаштуйце, у горадзе такога не знайсці! Вы ешце, ешце, а я далей распавядаць буду.

Думаю, вы заўважылі, што на шляху нам ніхто не сустрэўся. Старыя па хатах сядзяць — марозу баяцца. А вось на «коле гонару» на моладзь мажліва і наткнёмся: рабяты часта гэты маршрут для прагулак абіраюць. «Кола гонару» — вёскі, змешчаныя па крузе: Відзіборац, Асавая (Новая), Асаўцы, Церабішча.

О, дыскатэка ў ДOME культуры пачалася. Як вам музыка? Не горш за сталічны клуб. Гэта ўсё наш дыджэй дзядька Мікола стараецца, за навінкамі сочыць, але і прахіты не забываецца. Вось бачыце, сеў на стульчык у калідоры, наведвальнікаў няма. Зараз крыху пасядзіць, выйдзе пакурыць.

— Ну што, Мікалай Мікалаевіч, зноў нікога?

— Ну, як бачыш. Як будзе настрой, прыходзьце, рабяты.

— Як кампанію знойдзем, абавязкова!

Дзядька Мікола ўжо прывык. Аншлагі тут у навагоднія святы і, калі пашанцуе, на летніх канікулах, калі выпускнікі розных гадоў дамоў вяртаюцца. Вось тады наш дыджэй і працуе на ўсю моц. На самай справе, крыху сумна. Так і хочацца сітуацыю пракаментавачь зацяганай фразай «раней было лепей». Ну, сапраўды, у юнацтве маёй маці жыццё ў вёсцы было гучнейшае, цікавейшае, ярчэйшае, было шмат людзей. Сюды, да Дома культуры, на дыскатэкі прыезджалі з суседніх вёсак, на жыгулях, канях, матацыклах... Памятаю такія дыскатэкі: у дзяцінстве ляжу ноччу, музыка на ўсю вёску гудзіць, моладзь на вушах, а я думаю: «Эх, вась хутчэй бы вырасці, хачу вась гэтак жа весяліцца».

Вырасці я вырасла... Ды толькі моладзь за ўвесь гэты час з'ехала.

Думаю, цесна тут моладзі, адсутнасць перспектывы душыць, вась і намагаюцца з сяла ўцячы. А калі ў горадзе ўжо асядуць, пачынаюць адчуваць ціск шматпавярховак; ад натоўпу, шуму і шалёнага тэмпу стамляюцца. Пасля гэтага ў родную вёску вяртаюцца, але ненадоўга: пагасціць, сваякоў наведаць, моцы набрацца. Нядарма Барадулін казаў: «Трэба дома бываць часцей, трэба дома бываць не госцем, каб душою не ачарсцвець, каб не страціць святое штосьці».

Наша падарожжа падышло да канца. Мне радасна, бо я змагла падзяліцца сваім патаемным. Вельмі спадзяюся, што ў нас у гасцях вы не апошні раз. Да наступнага кампанію на дыскатэку арганізуем, на канях паедзем. Па вашых вачах бачу, на развітанне на «ладдзі» пракаціцца хочаце!

(Гук з акна)

— Рабяты, снеданне на сталае!

Ой, бабуля ў вокны крычыць, снедаць кліча. Вось мне ўжо дваццаты год, а ўсё застаецца такім, як у дзяцінстве. Ці гэта не цудоўна? Ладна, паспяшаем, бо ўсе пірагі без нас з'ядуць.

Кацярына Ярашэвіч

МАСТАЧКА-ЗІМА

Заснулі ў лесе ялінкі,
Укрыліся коўдрай снягоў,
І сыплюцца з неба сняжынкі
На поле, на луг і на дол.

Зіма гаспадарыць усюды:
І цісне траскучы мароз,
І песні пье завіруха,
І сонца смяецца з нябёс.

Дзіяна Шукурава,
7 «Д» клас, СШ №28 г. Гродна

ЗІМОВЫ РАНАК

Дзень новы вітае снічка,
А ранак лашчыць цішыня,
І зіхатлівая крынічка
Чакае веснавога дня.

Зіма замятае снягамі,
Сціскае ў абдымкі мароз.
Ірдзіцца снег у небе агнямі,
Кладзецца ля сонных бяроз.

Лятае ля весніц снічка,
Дзень новы вітае яна.
Згарае апошняя знічка,
Чаруе матуля-зіма.

Анастасія Кулікова,
7 «Д» клас, СШ №28 г. Гродна

ЛЮБЛЮ ЗІМУ

Люблю зіму і гурбы снегу!
Трашчыць мароз – хавайце нос!
У такую зімку нам патрэбна,
Каб хтосьці нас на санках вёз.
І завіруха даспадобы,
І не баюся я яе.
Хай уцякаюць усе хворобы,
Настрой жа добры не міне.
Зіма такая – толькі ў радасць.
Траскоча пад нагамі снег,
І кожны дзень ён будзе падаць.
Гучней звiні, дзіцячы смех!

Юліяна Куратчык,
7 «Е» клас, СШ №28 г. Гродна

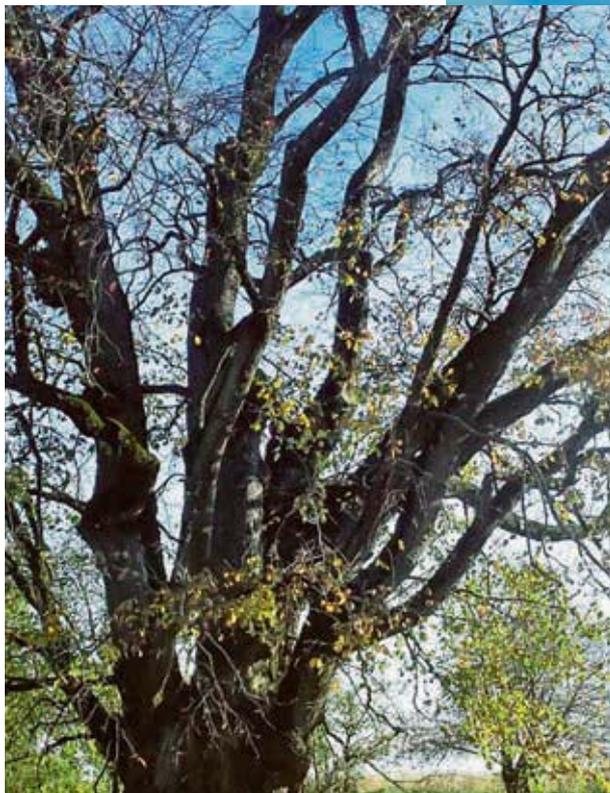
ЗІМА ЎЛАДАРЫЦЬ НАВАКОЛ

Прышла зіма, замерзлі рэчкі
Да першых подыхаў вясны.
А завіруха нема вые,
Пад ногі сцэле дываны.

Лісіца бегае на снезе,
Палеўку думае злавіць.
А заяц, нібы кучка снегу,
Да хвоі прытуліўся, спіць.

І снег іскрыцца, ззяюць зоркі,
Зіма ўзялася ўсур'ез.
У дуплах грэюцца ваверкі,
Бо на дварэ трашчыць мароз.

Аляксей Якімовіч,
8 «Б» клас, СШ №28 г. Гродна

Сем цудаў малой радзімы

Сем цудаў свету, сем смяротных грахоў, колераў вясёлкі, дзён тыдня, нот... З даўніх часоў лік «сем» у славян быў сімвалічным. Ён часта сустракаецца ў беларускіх казках і прыказках як светлы і магічны лік. Народная традыцыя звязвае сямёрку са святасцю, здароўем і розумам. Напэўна, адсюль «быць на сёмым небе ад шчасця» і «сем разоў адмерай, а раз адрэж».

Свае сем цудаў ёсць і на Маладзечаншчыне — адметныя славетнасці нашай малой радзімы, якія шануюць і якімі ганарацца землякі.

Гасцей, што прыязджаюць у Маладзечна з боку сталіцы, вітае вялікая статуя Багародзіцы, адлітая ў бронзе. Я чула, што фрэску з выявай

Багародзіцы выпадкова знайшлі ў Свята-Пакроўскай царкве пад тоўстым пластом тынкоўкі падчас рэстаўрацыі. Гэты вобраз заступніцы нашага краю вырашылі ўвекавечыць у выяве герба Маладзечна.

З Божай Маці звязана і легенда, якую ведаюць усе жыхары вёскі Груздава. Сама назва населенага пункта пайшла

ад старажытнага слова «груз», якое азначае «разваліны», «руіны». Шмат бітваў перажыла гэтая невялікая вёсачка, у тым ліку і феадальную вайну 1432—1434 гадоў. Гісторыкі пішуць, што войскі двух ворагаў, князёў Свідрыгайлы і Жыгімонта, сышліся каля Груздава ў жорсткай бітве. Былі тысячы забітых і параненых, а зямля цалкам пакрылася крывёю, таму з таго часу яе называюць «чырвонай». На наступны дзень пасля страшных падзей мясцовыя жыхары прыйшлі, каб пахаваць загінулых. Сярод целаў заўважылі аднаго рыцара, які моцна сціскаў у руках ікону Божай Маці. Людзі спрабавалі дастаць абраз з яго пальцаў, аднак дарэмна. Вось тады яны і заўважылі ледзь улоўную цеплыню рук. Ікона Божай маці не толькі вярнула да жыцця смаленскага князя Андрэя Саковіча, але і вырашыла зыход бітвы.

...Войскі Свідрыгайлы цярпелі паразу. Раптам князь Андрэй Саковіч пачуў голас Царыцы Нябеснай і пабачыў цудадзейную ікону. Голас Багародзіцы параіў: «Не кідай войска. Дай загад сваім воям, і вы пераможаце». Перш чым страціць прытомнасць, цяжкапаранены смаленскі князь паспеў аддаць такі загад. І прадказанне спраўдзілася. У знак вялікай падзякі князь Андрэй пабудаваў зруб царквы і паставіў яе на тым самым месцы, дзе яго знайшлі жыхары вёскі.

Я стаю ля Груздаўскай іконы Божай Маці са свечкай у руцэ і паўтараю малітву, якой навучыла бабуля. Праваслаўным вернікам удалося выратаваць і захаваць абраз да нашых дзён. Кажуць, ён міраточыць, і ў Груздава прыязджаюць паломнікі з розных краін, каб пакланіцца іконе і папрасіць у яе дапамогу.

Унікальную рэліквію XV стагоддзя можна ўбачыць у Мінскім абласным

кразнаўчым музеі. Пояс Вітаўта быў знойдзены ў час раскопак каля вёскі Літва. Паводле легенды, срэбраны пакрыты золатам пояс быў падараны вялікаму князю літоўскаму Вітаўту крымскім ханам Хаджы Гераем у знак сяброўства. Лічыцца, што пояс ахоўвае ад вядзьмарства і хвароб, але толькі калі валодаць ім па праву. Калі ж заваладаць поясам несумленным шляхам, яго ўладальніка чакае праклён. Так гэта ці не, але вялікакняжацкі сімвал прынёс нямала бед. Вітаўт падараваў пояс свайму ўнуку Васілю, але пазней яго скралі. Гэты крадзеж стаў пачаткам міжусобнай вайны, у выніку якой князь Васіль II аслеп і атрымаў мянушку Васіль Цёмны. Калі бачыш перад сабой «нямога сведку» гістарычных падзей пяцівекавой даўніны, адчуваеш непарыўную сувязь з лёсам далё-

кіх продкаў, вялікіх і слаўных людзей беларускай зямлі.

У цэнтры вёскі Беніца ўражвае сваёй прыгажосцю і веліччу Траецкі касцёл, якому больш за трыста гадоў. Чула, што гэтае збудаванне не саступае індыйскім храмам па даўжыні гукаў. Сюды не раз прыязджалі Міхал Агінскі, Напалеон Орда, Станіслаў Манюшка, Уладзіслаў Сыракомля, Францішак Багушэвіч... Месца пабудовы храма ў стылі позняга барока выбрана невыпадкова. Паводле легенды, уладальнік гэтых земляў, вяльможны саноўнік Вялікага Княства Літоўскага Міхаіл Коцел, ехаў з сям'ёй у Ашмяны. Калі маленькая дачка засталася адна ў павозцы, коні, спалохаўшыся нейкіх гукаў, панесліся наперад. Дзяўчынка была на валасок ад смерці. У распачы бацька кінуўся на калені, шукаючы

выратаванне ў малітве да Божай Маці. Вышэйшыя сілы былі да яго добра-зыхлівыя, і на тым месцы, дзе спыніліся коні, мецэнат пабудаваў храм у гонар выратавання сваёй дачкі.

А цяпер завітаем у вёску Лешна, дзе ёсць гідралагічны помнік прыроды «Крыніца Лешна». Цікавы той факт, што цудоўная крыніца згадваецца яшчэ ў 1907 годзе ў газеце «Наша Ніва». Мясцовыя жыхары сцвярджаюць, што старажытная крыніца цячэ на тым месцы, дзе з'явілася аблічча Божай Маці. У часы савецкай улады святое месца засыпалі зямлёй. Але вада ўсё роўна прабілася наверх, стаўшы сімвалам нязгаснай веры. З тых часоў сцяжынка, якая вядзе да «жывой вады», не зарастае. Сюды прыходзяць людзі, каб набрацца сілы і здароўя. Штогод на дзясятым тыдні пасля Вялікадня ля крынічкі праходзіць малебен.

У лік сямі цудаў Маладзечаншчыны трапіў яшчэ адзін прыродны аб'ект. Жыхары вёскі Талуі ганарацца тым, што менавіта на іх зямлі расце дрэва, роўнага якому няма ні ў Беларусі, ні ў суседніх краінах. Вяз, узрост якога даходзіць прыкладна да шасцісот гадоў, захоўвае ў памяці шматлікія войны, вялікіх князёў літоўскіх, гісторыю станаўлення і развіцця нашага краю. Ахоп ствала дрэва-чэмпіёна амаль сем метраў. Каля вяза б'юць дзве крыніцы, якім людзі здаўна прыпісваюць магічныя ўласцівасці. Нібы ў казцы, «жывая» вада ўмацоўвае здароўе, а «мёртвая» — дапамагае пры бяссонніцы.

На скрыжаванні дарог у ваколіцах вёскі Палачаны стаіць дзіўны камень у выглядзе крыжа, занесены ў спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь. Пра мінулае помніка ходзіць мноства загадкавых і нават містычных легенд. Некаторыя

лічаць, што гэты крыж пакінулі французы, якія пры адступленні закапалі золата і адзначылі гэта месца камнем. Але з тых часоў камень-крыж не аднойчы паспелі перанесці, так што пра яго першапачатковае месцазнаходжанне ніхто ўжо ўспомніць не можа. Мясцовыя жыхары ўсё ж вераць у цудоўную сілу гэтага каменя і звяртаюцца да яго па дапамогу ў складанай жыццёвай сітуацыі. Іншая версія бярэ свой пачатак з тых часоў, калі людзей хавалі ў любімым месцы на сваёй зямлі. Магчыма, камень-крыж — гэта помнік на нейкай самотнай магіле. На камні высечана некалькі буйных літар. Хутчэй за ўсё там напісана прозвішча Траскевіч, бо род Траскевічаў даволі вядомы ў нашым краі. Так гэта ці не? Застаецца толькі верыць паданням роднага краю.

Легенды, якія праходзяць скрозь стагоддзі, перадаюцца з пакалення ў пакаленне, блукаюць па вузкіх вулачках гарадоў, вёсак і робяць іх асаблівымі. Зазірнуўшы адным вокам за таямнічыя дзверы гісторыі, адчуваеш, як цябе ахутвае атмасфера мінулага. Па целе прабягае лёгкая дрыготка пры думцы пра тое, што ў гэтым самым месцы, такім знаёмым і звыклым для цябе, аднойчы адбываліся неверагодныя падзеі. Ты ніколі не зможаш праверыць, ці так усё было, як распавядаюць людзі, бо з таго моманту ўжо прайшло не адно стагоддзе. Але дзесьці глыбока ўнутры ты адчуваеш гэта месца, яго гісторыю, і лёсы людзей гучным званам аддаюцца ў тваёй душы, не пакідаючы ні кроплі сумненняў у сапраўднасці міфа ці легенды. У гэтым і ёсць пэўны сэнс, ці не так?

Ірына Сліжэўская,
навучэнка гуртка «Школа
журналістыкі» ЦТДзіМ «Маладзёк»

Падарожжа ў краіну Паэзіі

Прапаноўваем вам *квэст па беларускай літаратуры ад Ліліі Іванаўны Кулявец, настаўніцы беларускай мовы і літаратуры.*

Квэст — гэта выдатная трэніроўка для нашага розуму, якая дапаможа шырэй мысліць, заўважаць сувязі паміж з’явамі, адкрываць новыя цікавосткі. Сёння такім чынам мы будзем падарожнічаць па цудоўнай краіне Паэзіі, зможам дакрануцца да багатай скарбніцы беларускай лірыкі. У гэтым падарожжы будзе чатыры прыпынкі. Можна прайсці іх па чарзе, а можна падзяліцца на чатыры каманды і кожнай вылучыць свой.

Першы прыпынак «Каханне! Мы ў тваім палоне...»

Знайдзіце і выпішыце з верша Аркадзя Куляшова «Бывай» светлыя і сумныя пачуцці, якімі прасякнуты верш.

Складзіце чатырохрадкоўе на тэму кахання.

Можаце выкарыстоўваць наступныя словы: каханне, замілаванне, вера, жаданне, надзея, спатканне, роздум, маўчанне, прызнанне, жыццё, забыццё, пачуццё...

Другі прыпынак «Працяглае рэха вайны...»

Прыдумайце назву да кожнай часткі твора Анатоля Вярцінскага «Рэквіем па кожным чацвёртым».

- Якія рэальныя асобы згадваюцца ў творы? Імёны якіх яшчэ салдат-герояў вам вядомы?

Трэці прыпынак «Заўсёды з намі Колас і Купала!»

Прачытайце верш Петруся Броўкі «Купала і Колас, вы нас гадавалі!».

- Чаму, на вашу думку, аўтар у апош-

ніх радках верша гаворыць:
«Дык дзякуй Вам, Колас, дык
дзякуй, Купала!»?

- Згадайце, дзе і якім чынам
на Беларусі ўшанаваная па-
мяць Янкі Купалы і Якуба
Коласа.

Чацвёрты прыпынак
**«Свой мінуўшчыны тут по-
стаці стаяць...»**

*Прачытайце верш Кастуся
Цвірка «Францыск, Скарынін сын»*

- Чаму ў вершы паэт называе
Скарыну пілігрымам? А
доктарам?

Суаднясіце паняцці і іх
тлумачэнне

1) гуманіст

2) асветнік

3) Адраджэнне

4) пісьменнік і

перакладчык

5) першадрукар

а) эпоха росквіту мастацтваў, станаўлення навук, узнікнення кнігадрукавання, пераходны перыяд ад Сярэднявечча да Новага часу;

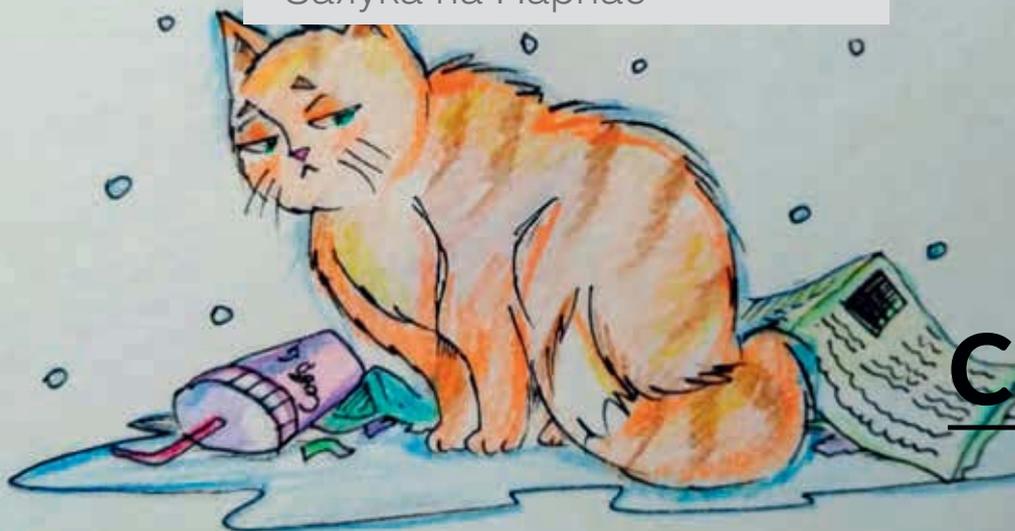
б) да сваіх кніг ён піша прадмовы і пасляслоўі, перапрацоўвае рэлігійныя тэксты, перакладае іх на беларускую мову, каб былі кнігі зразумелымі шырокаму чытачу;

в) Скарына — заснавальнік беларускага і ўсходнеславянскага кнігадрукавання;

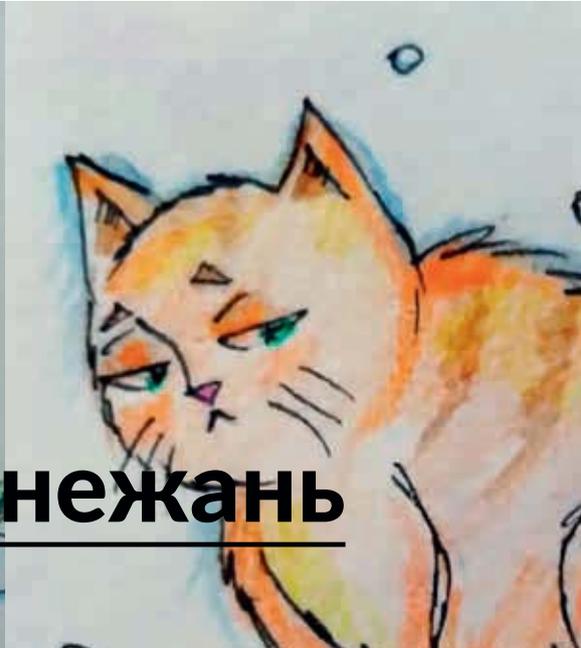
г) у цэнтры яго ўвагі знаходзіўся чалавек; ён сам з'яўляецца прыкладам патрыятычнага служэння свайму народу, ідэям добра;

д) выданнем кніг Скарына вырашаў пастаўленыя перад сабой задачы — паслужыць простым людзям, дапамагчы ім пазнаць мудрасць і навуку, праз чытанне кніг пашырыць круггляд.

Лілія Іванаўна Кулявец,
настаўніца беларускай мовы і літаратуры
вышэйшай катэгорыі,
сярэдняя школа №1 г. Старыя Дарогі

Снежаны

Кіца ўжо не меней за паўгадзіны сядзела і прыглядалася да снежных роспісаў на акне. Мароз паўпразрыстай фарбай намаляваў на ім узоры, якім здівіліся б — і сапраўды здзіўляліся — некалі сярэднявечныя майстры, ствараючы рознакаляровую гульню маленькіх шкельцаў на вялікіх вітражных вокнах старых цэркваў і палацаў. Самі ж гэтыя будынкі былі такія вялікія, што дух ажно захапляла.

Кіца сама бачыла такія дзівосныя вокны вясной у Парыжы. Яны былі неверагодных памераў, так, але не як у галоўнай краме — тыя вокны былі да самае столі, паглядзіш — кепка зваліцца, і цалкам зробленыя з каляровых блішчастых кавалачкаў. Тата тады зрабіў вялікія вочы і распавёў, што гэта — Сэн-Шапэль, часоўня французскіх каралёў; хто і калі яе збудаваў, якія рэчы і як рабілі ў даўніну. Кіца падумала і замалывала адно прыгожае акенца ў свой блакнот, каб дакладна запомніць яго форму.

Само акно яна і так ніколі б не забыла.

На вуліцы хутка цямнела.

Дзяўчынцы праз колькі там гадзін час быў ісці ў ложкак. Заўтра будзе ўжо нядзеля, а паслязаўтра раніцай пара і ў школу ісці.

Не так далёка, праз нейкія два тыдні, — калядныя канікулы, а там і Новы год. Толькі і засталася, што дачакацца...

— Кіца! — пачуўся раптам з кухні матчын голас, і яна паціху выплыла з глыбокага роздуму. — Ідзі ўжо гарбату піць, астыне ж хутка.

Карына — Кіцай яе ласкава празвалі дома — злезла з падаконня і пабегла на-сустрэч гарбаце.

Заўтра тата прыедзе ад сябра з Гародні і можна будзе паказаць яму казачныя малюнкi на шкле і прыцярушаны свежым снегам мох на двары за домам. А ўвогуле, чаму назаўтра сядзець дома і не збудаваць сякую-такую крэпасць сярод сумётаў? Пагуляцца ў снезе ніколі не будзе залішнім, тым больш, што гэтай зімой ён выпаў так позна.

Калі Карына засынала позна ўвечары, снег сцішыў хаду і падаў адзінокімі сняжынкамі паволі, як у кіно. На тэрасе была ўжо развешана і свяцілася каляровымі лямпачкамі гірлянда, але са спальні бачна яе не было, дзеля яе трэба было б ізноў ісці на кухню.

Прачнулася Кіца надзіва бадзёрай, але нават не расплюшчыўшы вачэй зазначыла, што на дварэ яшчэ самая ноч і толькі праз доўгі час пачне світаць.

Колькі хвілін яна ляжала ў ложку, і думкі зноў неслі яе да тых узораў, што яна бачыла ў летнім, здавалася, стогадовай даўніны, падарожжы, і да тых, што цяпер бялелі на ўсіх вокнах дома і на шыбах суседзяў. Замкаў з інею яна ніколі не бачыла — нават у кіно, да таго ён лёгкі і крохкі. А прыгажосць жа была б якая...

Хоць вокам на яе глянуць... І запомніць назаўжды.

Кароткі час, праведзены ў ложку, нават ёй пачаў здавацца непамерна доўгім, і яна ціхенька выслізнула з пасцелі, потым — смялей — прайшла па калідоры і нырнула ў вялізную зімовую куртку.

Навошта? Дзяўчынка сама потым у здзіўленні задасць сабе тое ж пытанне. А вось нашто: агеньчыкі глядзець!

Калі Кіца стала на тэрасе, мароз ужо шчыпаў за ўсё, да чаго мог дабрацца, а снег перастаў сыпацца прыгаршчамі, пакінуўшы за сабою калматыя белыя купкі паўсюль: на пажоўклай траве, якую ён засыпаў з верхам, на дарозе і машынах, на прыступках і дахах дамоў.

Агеньчыкі гірлянды над тэрасай ззялі так, бы іх нехта запаліў не так, для фасаду, а на нейкае вялікае свята.

Яна заглядзелася на іх і толькі потым заўважыла, што нехта яшчэ сядзіць і глядзіць, але не на яе, а на тыя ж агеньчыкі з іншага боку тэрасы.

— Карына, — той чалавек урэшце перавёў задуменны позірк на яе, пажвавеў і ўсміхнуўся. — Нібы ведаў, што ты таксама прыйдзеш.

— А адкуль жа вы мяне ведаеце? — яна не хавала здзіўлення.

— Я бачыў цябе, хоць да сёння і не гаварыў. Бачыў з бацькам, з маці, з суседскімі хлопцамі і адну. Шмат разоў і нават яшчэ раней, калі ты зусім маленькая зарывалася ў сумёты як зайчык.

— А што ж вы сюды прыйшлі? — насцярожана запыталася яна.

— Я? Я сяджу тут і на лямпачкі вашы гляджу. Люблю гірлянды і заўжды любіў, з першай з імі сустрэчы. Цяпер, у час свят, дамы і дрэвы стаяць аплеценыя імі, у крамах і парках розныя з іх смешныя фігуркі, а я ўсё хаджу і гляджу — на іх і на зоркі ў небе.

Кіца відавочна палагднела, але з месца не сышла.

— Ды не называй мяне на «вы»... І не бойся. Мяне Снежань завуць, і я цябе не зачэпю, за руку толькі лепей не бяры, бо змерзнеш.

Карына ступіла ў рознакаляровае праменне лямпачак і толькі цяпер заўважыла, што новы знаёмец надта дзіўны.

Снежань сядзеў цяпер проста перад ёй, звесіўшы ногі. З выгляду зусім малады, але валасы бялейшыя за снег. Яшчэ больш дзівосным быў вянок з іскрыстых іголак інею, што ляжаў проста на валасах і не раставаў. Апануты ён быў у звычайны цёплы швэдар са смешнымі аленямі, але на руках з тонкімі пальцамі, нягледзячы на моцны мароз, нават пальчатка не было.

— То вам... Табе не холадна тут узімку, нават без паліто? Заходзь, можа, на гарбату.

— Цалкам нармальна. Але можна і гарбату, не адмоўлюся, — дадаў ён і пайшоў проста за Карынай у дом, прычыніўшы за сабой дзверы.

Пакуль яна заварвала гарбату ў вялікім чайніку, Снежань разглядаў карціну на сценцы, жмурачыся ад яскравага святла лямпачкі.

З зялёнага з жоўтымі і шараватымі плямамі лесу на яго глядзеў залатымі вачы-

ма вялізны руды кот, прытуліўшыся да нейкага хлопца ў дзіўным адзенні.

— Кіца, — звярнуўся ён да яе, і Карына ўжо не здзівілася гэтаму. — Так цябе празвалі? Бы катка малога.

— Так і ёсць, ты ж сам ведаеш, — засмялася яна, выцягваючы кубкі з высокай паліцы.

— А я так хацела б катка, але не збяромся ніяк завесці...

— Ды ты пыталася хоць у бацькоў?

— Не, — здзіўлена адказала яна і зараз жа зразумела недарэчнасць сітуацыі.

Цяпер смяяліся абое.

— Дык можа запытаешся тады?

— Ну то добра, запытаюся, але ж дзе нам тады браць таго ката?

— Ведаеш што? — Снежань павярнуўся да акна. — У цябе няма катка, а недзе на свеце, можа, і ў нашым горадзе, жыве кот, у якога няма вас. Цябе, мамы, таты... Мо' знойдзеце сабе такога во адзінокага кудлаціка?

— Адзінокага... Зусім як цёць Галя? — Кіца кінула на невялікі зялёны домік, адзіная жыхарка якога цяпер моцна спала.

— Можа, і як яна... Не ведаю, ці бываюць пэўныя ступені адзіноцтва. Да той жанчыны ходзяць сябры, коцік, можа, сустракае іншых каткоў, блукаючы па начной вуліцы... Але менавіта цябе ў яго няма. І я ведаю нават аднаго такога коціка.

— А што, ён можа быць не адзін такі? — зрабіла вялікія вочы Карына, разліваючы гарбату па кубках.

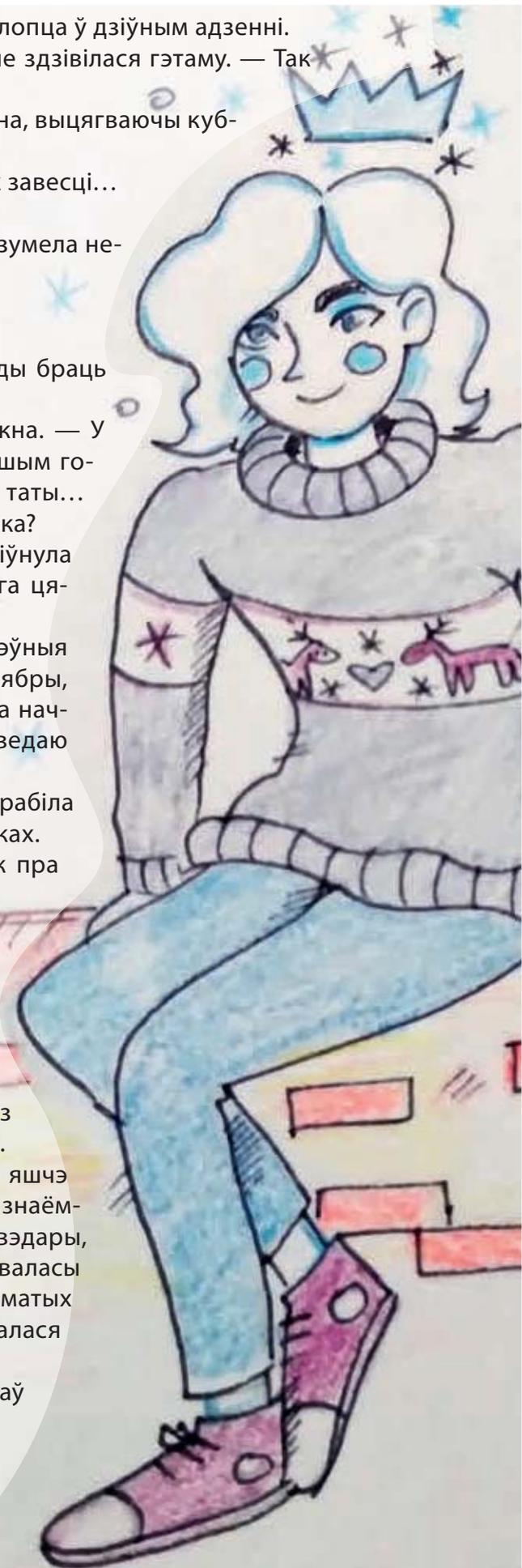
— Усё можа быць, адкуль нам ведаць? Але ж пра Вінцэнта свайго я павінен быў расказаць.

— Твайго?

— Ён мой сябра. Ну, як сказаць... Я часта сустракаю яго ля крамы па дарозе ў цэнтр і назваў гэтага прыгажуну Вінцэнтам. Пухнаты такі, а як замуркоча... Праўда што, глядзіць на мяне незадаволена, калі гладжу яго без пальчаткі, — усміхнуўся Снежань. — Яго нават праз цёплае футра прабірае, а на вуліцы і так халодна.

Пакуль Карына ішла да стала, у яе з'явілася яшчэ адна магчымасць бліжэй разгледзець новага знаёмца. Яму, здавалася, было не гарача ў цёплым швэдары, хаця Кіца бегала па хаце ў адной майцы. Белыя валасы ў свеце начное лямпы здаваліся сатканымі з калматых промняў, а дзіўная карона з інею нават не збіралася раставаць.

Снежань загадкава ўсміхаўся, бы сапраўды ведаў яе на працягу ўсяго жыцця.

Паставіўшы кубкі на стол, яна ўсё ж дакранулася да яго рукі — бледная далонь сапраўды была халоднай, нібы лёд.

— Не, ну ці не холадна табе? — спыталася дзяўчынка, падсоўваючы кубак бліжэй. — Мо' за пальчаткамі схаджу, пагрэешся?

— Ды не, не трэба, я ўжо табе казаў. Толькі што плед можаш прынесці, так будзе весялей.

Яшчэ доўга размаўлялі яны за гарбатай, і цяпер самы цёмны час ночы не цягнуўся так непамерна нудна. Ды і сам ён паціху мінаў — бралася на ранне.

Чатыры ці пяць гадзін праляцелі хутка, бы іх і не было.

— Ты гаварыў мне пра ката ў пачатку размовы... — Карына гутарыла з новым знаёмым, бы з даўнім сябам, і ёй да гэтае пары зусім не хацелася спаць. — На свеце живе столькі адзіночых катоў. І жанчын. І не толькі іх. І не толькі адзіночых.

Столькі няшчасных на гэтым свеце. Так хочацца іх... Ну не да сябе ўзяць, але ўсім дапамагчы. А на ўсіх не хопіць ні мяне, ні нават вельмі многіх людзей. Што ж з гэтым рабіць... Што магчыма зрабіць?

Снежань напалову ўзняўся з-пад смешнага святочнага пледа, пад якім правёў увесь гэты час. Ён прыхінуўся да распісанага снежнымі ўзорамі акна і паказаў Кіцы, каб тая зрабіла тое ж самае. Пакуль дзяўчынка ўзіралася ў перадранішнюю цемру, якая асвятлялася аднымі ліхтарамі і снегам, што іскрыўся ў іх праменні, ён прыклаў халодны палец да шкла, за якім віднеўся дом тае самае цёці Галі і дамы іншых суседзяў, але яшчэ ніжэй — сумёты на дарожцы перад тэрасай.

— Вось бачыш... Зоркі, ліхтары і ноч... Ні душы. Заўтра раніцай ты можаш падняцца, паснедаць і прыбраць лішні снег хоць з вунь той сцежкі. Раўней хадзіць будзе...

— І тады што? — з нецярплівацю і здзіўленнем прашаптала Карына.

— Тады... Ты ніяк не здолееш вычысціць усе сцежкі ў горадзе. Добра, павялічым маштаб: цябе дакладна не хопіць на ўсе дарогі Беларусі, з якімі трэба разабрацца. Але заўтра ўдзень прыедзе бацька і яму будзе радасна бачыць парадак каля дома. Разумееш?

— Здаецца, я разумею, да чаго ты вядзеш...

— У тым доміку з зялёным дахам живе Галіна, якую ты прывяла як прыклад у нашай размове. Ты не ў стане падарыць ёй дзеда, як у тваёй бабулі, каб ён размаўляў з ёй доўгімі вечарамі за кавай. Усіх такіх Галін таксама не надзяліць такой радасцю. Але... Яна ж любіць шакаладнае печыва? Можна прынесці ёй каробачку печыва на Каляды, і яна будзе адчуваць сябе не адзінокай на свеце.

— І з катамі так?

— І з імі. Можна прыгрэць аднаго ката, двух, нават сотню... Каты працягнуць паміраць і нараджацца, і не ўсе людзі будуць разумець сапраўдны кошт гэтых маленькіх цудаў. Але ты можаш узяць да сабе гэтых трох ці хаця б аднаго — колькі зможаш, — і ты зробіш вялікую справу.

— Ну, цяпер я, канешне, буду ведаць, — усміхнулася Кіца.

— Час мой сыходзіць, досыць на гэтую ноч гутарак.

Яна працягнула яму руку.

— Я не баюся холаду, — ціха прамовіла яна. — Адна сцежка, адна цёця Галя, адзін кот... Што ж, каб кожны рабіў бы свет крышачку лепшым вакол сябе...

— Было б неверагодна прыгожа і цікава. Такога не бывае і пакуль не будзе, але

Заяўка на Парнас

мы можам рабіць тут свае маленькія вялікія справы, ці не так?

Яны стаялі ўжо ля самых дзвярэй.

— Ну што, пакуль.

— А мы яшчэ сустрэнемся?

— Хто яго ведае. Не бачу нічога, што перашкаджала б нам убачыцца яшчэ. Увесну, улетку, наступнай зімой.

— Ты і ўлетку тут бываеш?

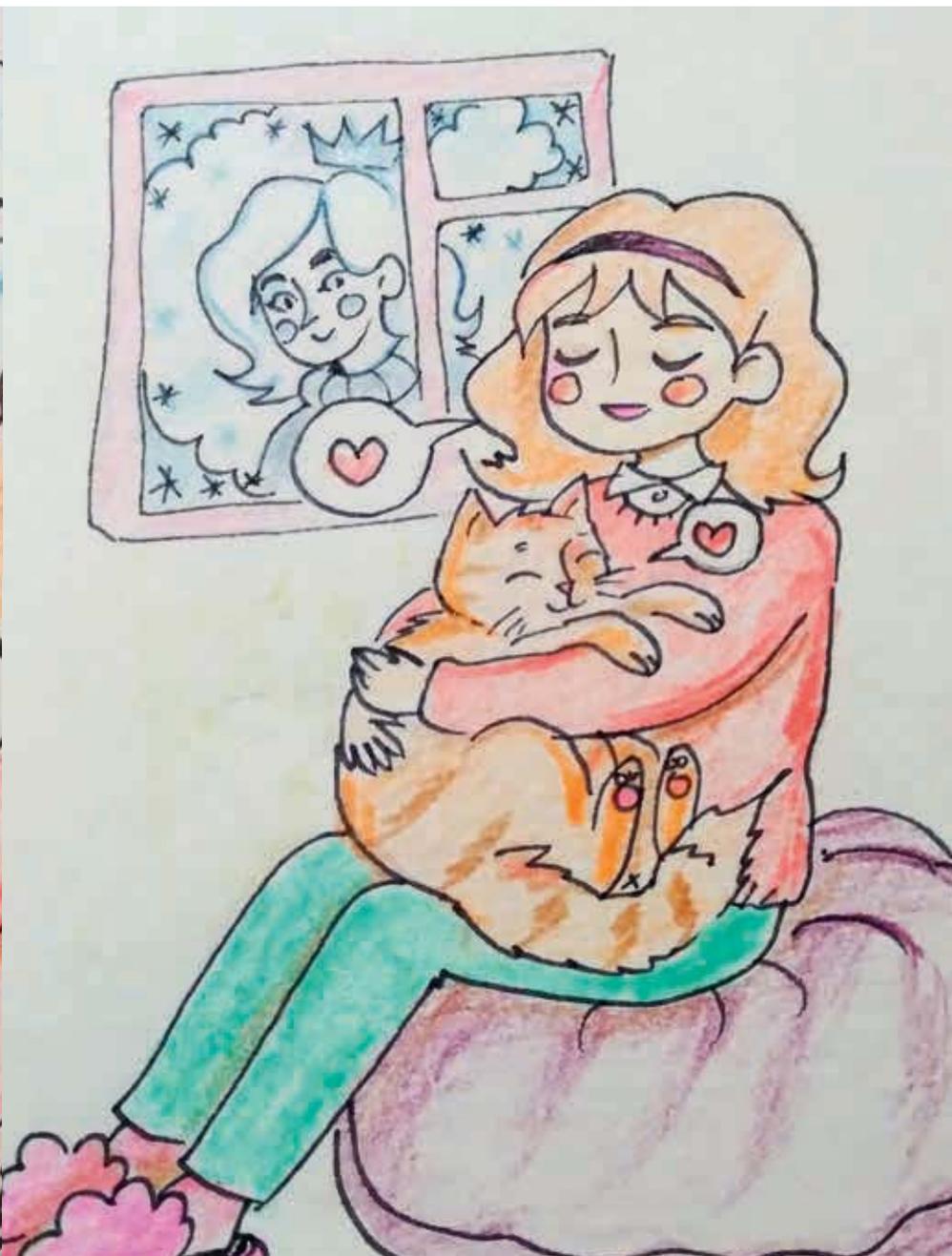
— А што не так? Я не шакаладка, каб растаць. А пра Вінцэнта ты падумай. Ён добры, кот як кот. І прыгожы.

— Добра, я скажу заўтра ўсім.

Карына так і засталася стаяць ля расчыненых дзвярэй, пакуль маленькая светлая кропка не злілася са светлым снегам і цёмнаватым небам удалечыні.

Ліза Салдаценка

Аўтар ілюстрацый: Маргарыта Латышкевіч

Адкуль прыйшла Масленіца?

Казка

Было гэта яшчэ ў старадаўнія часы, калі жыў на нашай зямлі сам Карачун, уладар зімовых маразоў і лютага холаду. Адночы ён пасварыўся з нябеснымі багамі і задумаў ператварыць усю зямлю ў мёртвае заснежанае царства.

Але нябесныя багі вырашылі, што сам Карачун і Зіма, яго верная сяброўка, на зямлі будуць панаваць толькі частку года, а затым прыйдзе Вясна, і колазварот пораў года будзе няспынны. Аднак, калі прыйшоў час даць дарогу Вясне, старая Зіма раптам заўпарцілася. Ужо вельмі не хацелася ёй правальвацца ў падземнае цёмнае царства.

— Не пайду,— усклінула яна, зларадна ганяючы па зямлі самыя сцюдзёныя, самыя лютыя завеі з усіх, што ў яе заставаліся. — Не пайду, пакуль мяне не ўшануюць годнымі провадамі.

— Чым жа цябе задобрыць, як залашчыць? — пытаюцца напалоханыя багі.

— Як? А вось слухайце! Я хачу, каб у кожным доме свяціла па сонейку.

Багі прыздумаліся. Зіма прасіла немагчымага! Сонейка ж у небе толькі адно! Шкада ім стала людзей: калі не ўтаймаваць раз'юшаную Зіму, яна, чаго добрага, пачне народ марыць холадам і голадам.

Раптам светлая багіня Лада радасна ўсклінула:

— Я ведаю, што трэба зрабіць!

Яна абярнулася птушкай і спуцілася з нябёсаў на зямлю да людзей. З імі яна і падзялілася сваім сакрэтам.

У прызначаны час Зіма адправілася на ўласныя праводзіны. І не паверыла сваім вачам: у кожнай хаце, у кожным доме стаяць на сталах стравы смачныя, духмяныя, а ў цэнтры сапраўдная горка круглых, жаўтабокiх, румяных сонейкаў узвышаецца.

То былі бліны. Так, кожны блін свяціўся, як сонейка! А людзі весяліліся, скакалі, спявалі песні. Так яны ўшаноўвалі саму Зіму! І называлі яе спадарыняй шчодрай, хлебасольнай, вясёлай, сумленнай, масленай.

Старая Зіма так здзівілася, што нават пакаштавала блінцы-сонейкі з пылу-жару. Разамлелася яна ад такой гасціннасці і без спрэчкі, ператварыўшыся ў аблачынку, паляцела з зямлі ў неба.

А на змену ёй прыйшла Вясна. З тых самых часоў людзі кожны год шчодро справаджаюць Зіму. А ў гонар новага вясновага сонейка пякуць бліны ды ладкі масленыя, якія навучыла пячы людзей багіня Лада.

Вось адсюль і назва пайшла — Масленіца блінная ды ладная.

Вікторыя Поўх,
8 клас, яслі-сад-базавая школа №11 г. Полацка

ПРАВІЛЬНЫЯ вершы, або ЗАРЫФМАВАНЫЯ ПРАВІЛЫ

Анатоль Зэкаў

ТВОРНЫ СКЛОН

Мама з татам і з бабуляю дзядуля.
Толькі як вось кожнага ды ў творным склоне
Праскланяць, і ведала, здаецца, Юля,
А пасля канікулаў ніяк не ўспомніць.

Ёй дапамагчы ўсе вучні ў класе хочуць,
Каб змагла запомніць Юля на «выдатна»:
Мамай і бабуляй — калі род жаночы,
А калі мужчынскі — дык дзядулем, татам.

Каб памылак у дыктанце не рабіць,
Трэба гэта й вам таксама завучыць.

ЛІЧЭБНІКІ ЛІНА СКЛАНЯЛА

Над лічэбнікамі Ліна
Прасядзела дзве гадзіны,
Вывучаючы старанна,
І цяпер не памыляецца,
Што ў лічэбніках складаных
Частка кожная скланяецца.
Вось, напрыклад, прыклад вам:
У давальным склоне
Мы скланяем: **сямістам**.

Правіла запомніш,
Сам затым лічэбнік зможаш
Праскланяць у склоне кожным.

ЗАВУЧЫ І ПАЎТАРЫ

Лічэбнік *паўтара* заўсёды,
Назоўнікам хоць і не грэбуе,
Ды хоча, каб у склоне родным
Назоўнік быў з лічэбнікам.

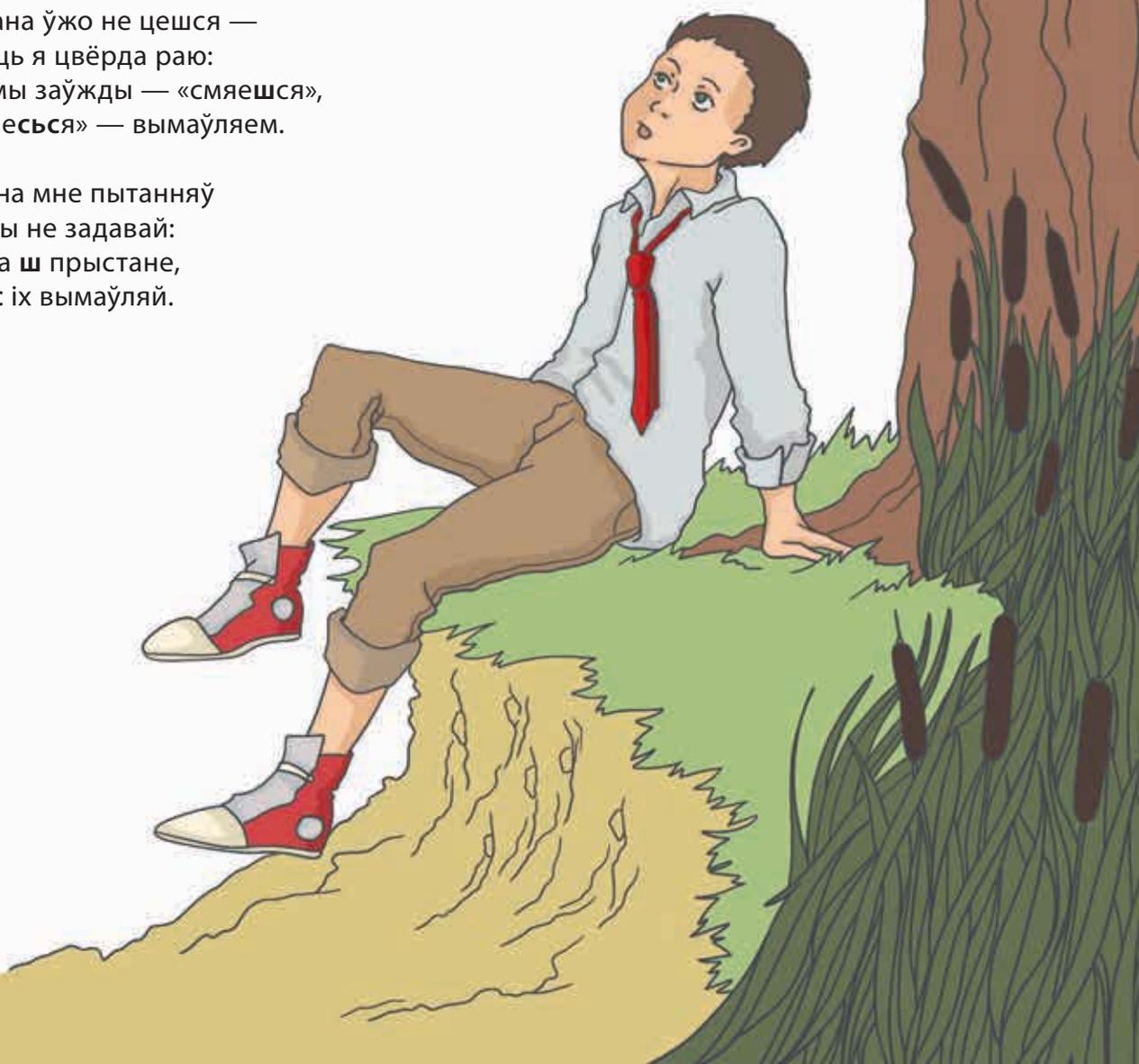
Пра гэта запытайце ў Янкі,
І ён вам скажа, як адмерае,
Што хлеба *паўтары буханкі*
На *паўбуханкі* больш, чым цэлая.

ПРЫСТАВУЧАЯ ЛІТАРА

Калі ты смяешся ў лесе,
Дык, нібыта на пацеху,
Ты не толькі сам смяешся,
А з табой смяецца рэха.

Ды зарана ўжо не цешся —
Завучыць я цвёрда раю:
Пішам мы заўжды — «смяешся»,
А «сьмяесься» — вымаўляем.

І дарэмна мне пытанняў
Болей ты не задавай:
Калі с да ш прыстане,
Як два с іх вымаўляй.

бярозка

Штомесячны грамадска-палітычны
і літаратурна-мастацкі часопіс (для дзяцей
сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту)
Выдаецца са снежня 1924 года
Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны»

Заснавальнік
Вытворча-выдавецкае рэспубліканскае ўнітарнае прад-
прыемства «Дом прэсы»

Галоўны рэдактар:
Кацярына Вячаславаўна Каплун

Рэдакцыйная калегія:
Алесь Бадак, Валерый Гапееў, Алесь Дуброўскі, Уладзімір
Ліпскі, Алена Масла, Міхаіл Мірончык, Людміла Рублеўская,
Аляксей Чарота, Таццяна Швед

Адрас рэдакцыі

Юрыдычны і паштовы адрасы:
Рэспубліка Беларусь, 220013, г. Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
chas.bjarozka@gmail.com
Тэл.: 8 (017) 311-16-07, 8 (017) 311-16-98.

Падпісныя індэксы:
74822 — індывідуальны
74888 — індывідуальны льготны для членаў БРПА
748222 — ведамасны
74879 — ведамасны льготны для ўстаноў адукацыі і культуры

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі №210 ад 25.07.2019, выдадзенае
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэспубліканскае ўнітарнае
прадпрыемства «Дом прэсы»
Дырэктар:
Фёдар Пятровіч Караленя

Намеснік галоўнага рэдактара:
В. А. Красоўская
Мастацкі рэдактар, камп'ютарная вёрстка:
П. В. Каралева
Стыль-рэдактар:
П. У. Забела

Падпісана да друку 17.02.2021 г.
Фармат 60×84¹/₈. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 3,72. Ул.-выд. арк. 3,42.
Тыраж 405 экз. Заказ ??.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства
«БудМедыяПраект»
ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,
вул. В. Харужай, 13/61, 220123, Мінск, Рэспубліка Беларусь

© РУП «Дом прэсы», 2021

- 01 Дайджэст. Ісландская сага
- 04 Гісторыя поспеху. Скандынаўскія міфы па-беларуску
- 08 Праектар. Сёння я бягу з ваўкамі
- 13 Месца. Прыязджайце ў Асавую!
- 18 Незапыленае. Сем цудаў малой раздзімы
- 22 З апошняй парты. Падарожжа ў краіну Паэзіі
- 24 Заяўка на Парнас. Проза
- 30 Літаратурныя старонкі. Правільныя вершы, або зарыфмаваныя правілы

Аўтар вокладкі і разварота: oddinss (@club187716488).
Аўтар фотаздымка: Кацярына (e_r_o_s_h_k_a).

Цяпер «Бярозку» можна набыць анлайн!
Заходзь на belkiosk.by — і любімы часопіс будзе ў
тваім гаджэце!
А для амататараў шоргату паперы пад пальцамі —
ільготная падпіска па індэксе 74888
(індывідуальная) і 74879 (ведамасная).

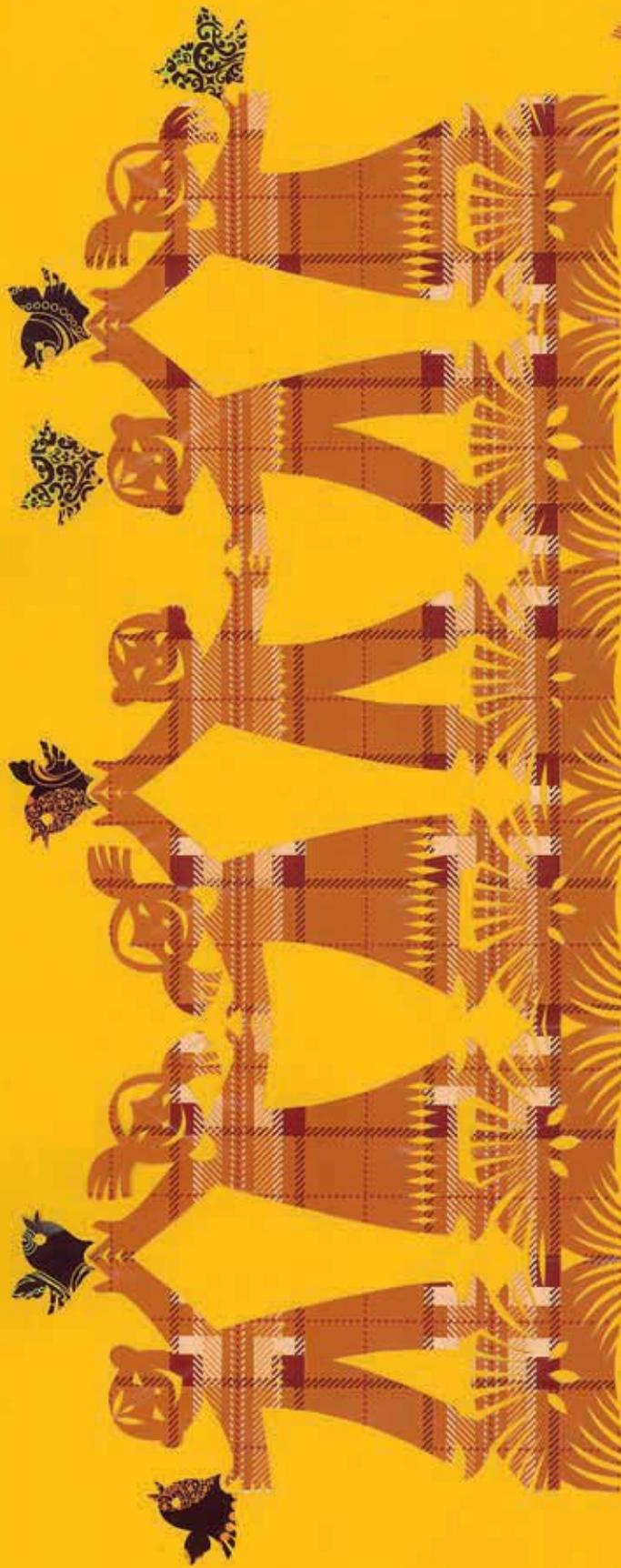
«Бярозка» ў сацсетках:

 @bjarozka

 @bjarozka.mag

Аўтар: Вольга Бабурына (Palunisa)

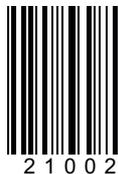

СКАМЬЦЕ, СКАМЬЦЕ, СКАМЬЦЕ, СКАМЬЦЕ,
 ШАКАКЦЕ, БРАБЕЎ ШАКАКЦЕ,
 ЗЯТКІ, ПА ЗЯТКУ, ШАКАКЦЕ,
 ПЕЦЕНЬКУ ПЕЦЕНЬКУ ПЕЦЕНЬКУ ПЕЦЕНЬКУ

ISSN 0320-7579

EAC

9 770320 757007

2 1002